

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden hó 15-én és 30-án.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . . . 2 frt

Félévre . . . . . 1 frt

Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Komlóssy Ferencz.

Főmunkatárs: **Zelliger Vilmos.**

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” szerkesztőségére, címezve Budapestre (VI. Ersek-utca 2. szám) küldendők.

TARTALOM: Nyersek Plutarchja. Visnyói Bi-Elektől. — Hozzászólások a fegyelemtartás és osztályozás kérdéséhez. III Miként lehetne a fegyelemtartás nehézségeit megszüntetni? Szokoly Istvántól. — Tárca: Kopott jószágok. Cenner Lajostól. — Irod. tud. és művészet. — Vegyesek. — Hirdetések.

Nyersek Plutarchja.

(Trencsényi vadtanítók, iskolaszékek, a mai ifjuság, a népiskola.)

Ha abból, a ki privát szorgalmából a fiskális ügyeket tövig tanulmányozta, s gyakorlatot szerzett magának, ügyvédi-diploma nélkül ügyvéd, s az, a ki a latin nyelv tudása mellett a kátét — s az egyházi szertartásokat elvégezni — bármilyen jól tudná is, pap nem lehet, ugy nem lehet szertéből kovács, bakterből harangöntő, s bányászból vonatvezető.

Igaz, logikailag véve ugy kellene lennie, s még sinesen ugy.

Az emberek sokféle osztályra vannak felosztva. A hivatás, a foglalkozások milyensége teszi az osztályokat. Azok a kik a felek peres ügyeivel foglalkoznak, ügyvédek; a kik a betegetek gyógyítják, orvosok; a kik esendet ellenőriznek, esendőrök; és azok, a kik henyelésből a toronyfalához támaszkodva szivarsutkát kéregetnek, a naplopók osztályát képezik.

Az orvos nem az ügyvédek, a esendőr nem a naplopók, a kefekötő nem az írkokok, és a kintornás nem a zenészek osztályába való. Már ez így van felosztva az egész világon, volt s lesz is.

Tény, hogy előre haladtunk minden tekintetben, de hogy nem mindenben egyformán, a következő — pro domo — szóló szavaim, és egy cím-tári kivonat hivatva lesznek állításom igazsága fölé dönteni.

A Belicza-féle „Magyarország népiskolai- és tanítóinak cím- és névtára” című könyvet 84 frtnyi tanítói fizetéséből nem vehettem meg, s nem is vehetem; pedig igen kíváncsi vagyok azt a könyvet látni, annál is inkább, mert azt hiszem remekművek remekművét látnám benne; mivel, nem csak neveket, hanem címeket is tartalmaz. De talán jobb is ha nem látom, s nem is fogom látni mert, ha ugy találna a vérem megmerevedni a mint Orbók Mór féle „Paedagogiai zsebnaptárban” „Magyarország népoktatási intézetek s tanítók névsora” című részének átolvasása után, akkor valószínűleg egy tucat élesztő pilulára volna szükségem.

Megjegyzem azonban, hogy ebben sem Belicza, sem Orbók ur nem hibás, hanem az aki hibás, illetve nem eléggé kimerítő névsort adott át nekik.

Pest-Pilis-Solt Kis-Kún vármegyében (tehát nem Árpád megye) 591—400 lakossal több van, mint Trencsén vmegyében, de mig Pest vármegyében vargából lett tanító miatt a megyei érdekes tanfelügyelő Nsgos Tóth József ur „Vad tanító” című polemiát csinál, a ddi g Trencsén vármegyében egyszerű talpastót parasztból, esizmadiból, szabóból, asztalosból olyan tisztességes című néptanítókat állítanak elénk, a kik épen úgy jegyzetnek be a tanítók névsorába, akár csak igazán jussuk volna hozzá.

Már én sehogysem tudom felfogni azt, miképen lehetséges hogy az olyan vadtanító, olyan tanítók sorába kerül, a kik az 1868. évi 38 tc. 133 §-ának teljesen megfeleltek, mire való akkor a tanítói oklevél? ha az, ki 8 évig libaörzessel — gyalulással, varrással foglalkozott s 3—3 telen át írni olvasni tanult, épen olyan címmel illetetik s épen olyan foglalkozással megbizatik? Az Orbók féle naptárban pedig 1) Babkó, 2) Bánova, 3) Bittarová, 4) Bittse-Lehota, 5) Brezany, 6) B.-Lehota, 7) Felső-Hricsó, 8) F.-Poruba, 9) Felső-Wadiesó, 10) Gbellan, 11) Gyuresina, 12) Lopusna, 13) Lueska-Kotres, 14) Luttsa, 15) Moyss, 16) Moyss-Lueska, 17) Nedecz, 18) Nezbud-Lueska, 19) Porubka, 20) Radola, 21) Rovne Illava mellett, 22) Sztrányavo, 23) Trnove, 24) Závodje, 25) Zbinyo stb. községekben a tanítással foglalkozók román, kath. elemi, magyar s tót tannyelvű népiskolai tanítók gyanánt szerepelnek.

Igy vagyunk mi trencsénmegyei tanítók mind egy zsákban.

Ökör ökörrrel, ló lóval, pénz pénzzel számolható egybe csak: ezt számtanból tudjuk; de foglalkozásra nézve, hogy lehet asztalost timár meszterrel, vargát s községi éjjeli őrt tanítóval egy osztályba összefoglalni, az ezt valló szabályt nem ismerem.

Hogy az az urfi, a ki ezen névsor elkészítésével megbizott, nem igen lehetett tisztában azzal,

milyen különbség van egyes személyek és dolgok között az bizonyos, mert ha ezt tudta volna oda írta volna a jegyzékbe, hogy suszter tanító, asztalos tanító, vagy pestiesen — vadtanító.

Ha úgy vesszük, minden ember ember, de a magyar ember más, mint a német, és az úri ember is más mint a paraszt ember.

Eme magyar nyelvi jelzőket minden statisztikusnak kell tudnia legyen bár mindjárt Trencsén megyéből való is, mert ezek nélkül a statisztika egy nagy humbuggá nővi ki magát — mint a melyikről írok.

Ezen ünnepélyes tanítói beiktatásokról jelenleg többet nem szólok mert: tévedni emberi dolog; tévedésből is történhetett, csak azt óhajtom hogy ezentúl figyelmesebbek legyenek azok, a kiknek érdekükben áll hogy figyeljenek.

Azoknak, a kik ezen szavaimon unatkoztak volna, még nagyobb unatkozásra a következőket bátorodom feltálatni.

Sokan azok közül a kik a törvény nevében még sétálni is járnak, vagy szivarra gyűjtanak, ha az iskolai felügyelet hiányáról hallanak, csak azt mondják: Amice az nem igaz, mert mindenütt van iskolaszék, és az mivel ott van, már saját érdekében is felügyel mind a tanítóra, mind az iskolára. Boldogok a kik hisznek, de én — nem. Én előttem az iskolaszék — az elnököt kivéve, a ki értelmes ember mert pap — csak amolyan iskolai szék, a melyet legegyszerűbb volna kidobni. (No tisztelet és béke a parányi kivételnek.) Ha tanító vagy kántortanító-választás van, no akkor van olyan iskolaszék, a melynek ninesen párja — a buzgóságban. Oh! akkor van iskolaszék, a melynek

összes gurázsója az elnök akarata és tetszése szerint kormányozható.

Ha a trencsénmegyei iskolaszékekből léghajót lehetne csinálni a melynek kormányzója a plébános úr volna, akkor — ah akkor, a Franciák legnagyobb esodálkozására, már régen repültünk volna kormányozható léghajón — Amerikába talán.

Az iskolaszéki tagok nagyobb részben az öregebb paraszt földművelő osztályból valók, akik csak annyit tudnak az iskolaszéki utasítások és előirt köteleiségekből, hogy nekik kell a rektorra és az iskolára — az az a tanításra — felvigyázni. No szép felvigyázás! 3 év alatt egyet sem láttam iskolában, pedig hívtam is őket.

Azt mondják: ahol macska ninesen, ott bátrak az egerek. Bátor vagyok én is — de nem azért mivel macska ninesen, ohó van 4-5 is — s írok azért, hogy máskor bátorságra és ilyen hangon való szólásra módóm, a feunt felhozottak alapján ne legyen. Ugy legyen!

Hégy egy atout!

Ország szerte panaszkodnak a sorozó bizottságok az ifjuság gyenge alkalmatlan voltáról. Miért van ez? tücsköt s esodabogarat emlegetnek pedig csak egy az igaz. A mostani fiatalság nem többé a szabad természet gyermeke, hanem melegházak neveltje; s ez az igazság.

A milyen a különbség a szabad természetben és melegházban felnőtt növény között, ugyan az a különbség a szabadságban, friss levegőben, és öreg emberek módjára figyelmeztett és naponkint 6-8 óráig büzhödt levegőt szivni kénytelenített gyermek között.

Az iskola épület mennyezete alig 3-3½ mé-

TÁRCSA.

Kopott jószágok.

Alig hogy leírtam ezt a címet, nyomban meg is bántam. Mert hát a mai gavalléros világban nem szeretnek az emberek kopott dolgokkal foglalkozni. A megfakult, elkoptatott kabát alatt lehet akármi, nem törődnek vele. Nines auslagja! Mert tetszik tudni, most nagyon jó világot élünk; annyi a jó mindenfelé, hogy könyökig vájkálhatunk benne, nem is kell, ha csak nem nagyon kinálják. Hozzászoktunk a fényes kirakatokhoz, meg a kináláshoz. Így vagyunk mi, a felnőttek, az emberek, általában véve. De a kis emberek még mindig olyanok, mint hajdan. Azok is adnak ugyan a kinálásra, de nem keresik oly nagyon a fényes kirakatot. Az áru kell nekik, nem az üvegablak. A kis emberek persze mindent csak en miniature csinálnak; náluk is van jellem, szokás, rangkülönbség, heveskedés, büszkeség, szenvedély, de minden csak kicsiben. És van felfogás is, meg ítélet. Néha még jobb, mint a nagyvilági ítéletek és romlott felfogások. Például a nagy emberek a maguk komoly praktikus felfogásukkal azt tartják, hogy a jellem lehet kopott, csak a kabát új legyen. A sziv lehet fakó, csak a manchetták tiszták legyenek. A kis embe-

rek pedig a maguk együgyű tapasztalatlan eszével azt gondolják, hogy nem arra kell nézni, hogy kinek milyen a kalapja, meg a eszmája, hanem hogy milyen a becsületessége, meg a szive. Ez persze nem valami praktikus okoskodás, nem is modern, de hát ők még nem forogtak sokat a világban, ők még ott tartanak, a hol az embert vizsgálják meg, az arczot, nem a ruhát. Innen van, hogy gyakran a legkülönbözőbb családok gyermekei kötnek szoros barátságot, innen van, hogy együtt üzik jütékaikat az erkölcsileg hasonló gazdag és szegény gyermekek. Hanem az erkölcs, az a nagy világban már kopott jószág, de a kicsiben még nem.

A szorgalmas kitartó gyermekek többnyire mindenben együtt tartanak. Az iskolán kívül is jobbadán együtt vannak s társaságukba csak szorgalmasakat és kitartókat fogadnak be. Ha megnőnek, majd látni fogják, hogy a világban már ez is rég tulhaladott álláspont. Valakit a szorgalmáért becsülni! ez a kopott lovagkorba való; barátot, rokont, ismerőst csak az érdek fűzön össze, ez az új gondolkodásmód. A gyermekek versenyezni szoktak az elsőségért. Ki tudja jobban, szabatosabban megtanulni a leczkét, tisztábban és pontosabban elkészíteni a feladatot, jó viselet által tanítója szeretetét kiérdemelni. Ez a nemes verseny néha annyira megy, hogy magát a tanítót is zavarba hozza. Törekvés, iparkodás, buzgalom és áldozatok

ter magas, a gyermekek száma egy tanteremben 100-on fölül is. A gyermek korán reggel iskolába kénytelen menni, térdig hóban vagy sárban. Az út fáradalmait alig pihenheti ki, máris kezdődik a szellemi csatározás. Mikor a lelki erők kipróbálása után a test is a folytonos kényszer ülés és bűzbödt levegő által agyongyötörtetett, akkor haza felé spacirozhat a tanuló sereg. Haza érkeve, ahelyett hogy játszanék, vagy le kell feküdnie, vagy a szomszédhoz tollfosztásra mennie. S így megy ez rendszeren egész télen át. Azt hiszik hogy a nyár kedvezőbb a gyermekre nézve? Dehogy, a mióta a tagosítás által a legelők szétdarabolva lettek azóta megszűnt még a pásztorkodás is kedves foglalkozás lenni. A 6—8 évesek libákat őriznek, a 8—14 évesek meg pórásra 2—3 drb marhát katoná sorba kötnek, és ezek mellett egész napon át, esőben szélben, lege'tetve álldogálnak.

Szeptember hónapban volna egy kis szabadabb ideje a pásztorgyerekeknek, de akkor iskolába kell mennie. Hol vannak itt a játszó társak?

A komoly és kényszer munka nem játék. Valamint az olyan fa, a mely avatatlan kezek által melegházi növényében kellő gondnal s ismerettel nem ápolgatik, gyümölcsöt nem hoz, úgy az olyan növendékből sem válhat egészséges, edzett vig, s erkölcsös ember, a kinek élete első mozzanatai, a kényszer levegő hatása folytán természetes kifejlődésében megfojtnak.

Hiába való az olyan fa ápolása, a melynek gyökere rossz. A tanintézetek legmasabbika az egyetem, a legalacsonyabbika a népiskola, és az óvoda. Ez a gyökér. Ha a gyökér egészséges, könnyű ott a sebeket gyógyítani, ellenben a hol a

arán előbbre jutni — mily kopott világnézet! alattomoság, ravasz fondorkodás, család vagy akármilyen által jut is előre az ember, az mindegy, csak háta mögött hagyhassa a tömeget — ez modern.

A gyermekek ragaszkodnak a jó tanítóhoz. Örülnek ha jön, szívesen hallgatják szavait és megnyugosznak akarátán, mert tudják, hogy javukat akarja. Szegény kis emberek, ők még becsülik előljáróikat. Ez már csakugyan kopott historia. Az előljáró előtt meg kell hunyászkodni, szemben hajlongni kell és háta mögött kinevetni, ez az életrevalóság.

Ha a gyermekek hibáztak, legtöbbszörre bevallják a hibát, megbánják és bocsánatot kérnek. Ilyen balgaság! Hibát belátni, bocsánatot kérni — ilyet egy új felfogásokkal ellátott ember nem tesz.

Még sok ilyenféle kopott jószágot sorolhatnék elő, a mi a kis világban még fenntartotta magát. Ez a kis világ pedig a tanítóra van bízva, hogy azt támogassa, erősítse és előkészítse arra az átalakulásra, mikor majd a kiesiből átlépnek a nagy világba. Neki azért jól át kell tanulmányoznia az ő kis birodalmát, hogy megtudhassa és kiválogathassa azokat a dolgokat, szokásokat, felfogásokat, amelyeket ápolnia és amelyeket elnyomni, sőt ha lehet kiirtania kell. „Századunk előrehaladottsága sokat követel már a gyermekektől is és azt közvetve mind a tanítótól várja. Azért a tanítónak

gyökér beteg, legyen annak többi része bár milyen egészséges, hiába akkor minden orvosság. A gyökert, illetve az állapotot kell jól megvizsgálni annak, a ki alaposan akar gyógyítani.

Tegyétek szíveitekre kezeiteket, és gondolatok meg vajjon eleget tettetek-e azon iskola kivánalmainak, a melyet senki e földön nem nélkülözhet, a melyre minden embernek annyira szüksége van, és a mely minden ismeretek elsajátítására az első és fő alapot adja meg.

A népiskolától kívánjátok, hogy nevelve tanítson gazdászokat, derék polgárokat, hazafiakat képezzen; a felsőbb iskoláknak előkészített tanítványokat adjon, s utóvégre — aki felsőbb iskolába nem mehet, azt mint kész honpolgárt, erkölcsös embert, s az életben szükséges ismeretekkel bírót adja át a hazának. Igen, ez jogos követelés is. De uraim! addig míg önök csak theoretice tesznek eleget, kívánalmainknak, mi sem tehetünk másképpen; tegyék önök eljárásaikat szemléltető eljárásáig úgy mi is mint gyakorlott munkások, fogunk tudni kívánalmaiknak kielégítően megfelelni.

A mit önök elmélettel nem bírnak keresztül vinni — és csupán elmélettel nem is fognak — azt mi — ha a kellő eszközöket kezünkre játszák könnyedén fogjuk megtenni. Mi néptanítókat dolgozunk, fáradozunk, s alig gondolunk másra mint arra, miképen lehetne legjobban megfelelni a ránk bízott köteleességeknek. Mi azon gépnek, a mely a tanügyet láthatatlanul mozditja elő, a legszorgalmasabb munkásai vagyunk; mi végezzük a legnagyobb munkát; a gép mikénti működését mások — sokszor avatatlanok — vannak megbízva ellenőrizni, a kik dirigálnak is.

mindenesetre úgy kell nevelnie tanítványait, hogy azok az életbe kilépve, ott helyt tudjanak állani. Legyen tehát nevelésünk modern, azaz a kor követelményeinek megfelelő. De kérem, hagyjuk meg csak azért azokat a kopott jószágot. Mert azok az elfakult elvek fogják jövő társadalmunkat újalakítani, a jobb felé. Legyünk modernek, de ne a rosszban, hanem a jóban. De ha már minden áron rekonstruálni akarunk, van iskoláinkban elég olyan kopott dolog, amit eltávolítsunk. Sok iskolának nem ártana, ha falait egy kissé megújítanák, az avult taneszközöket, a célszerűtlen padokat és kopott táblákat ujjakkal cserélnék be. Ezekben újítsunk, de azokat az elveket ne csak hagyjuk meg, hanem még erősítsük is, amennyire lehet.

A nagy és kis világ egymással ellentétben vannak. Ott a külsőségek cifrák, de értéktelen a belső. Itt valójában kopott a külső, de bár régiek, de jók az elvek. A jelenlegi nagy világot mi nem befolyásolhatjuk, de a másik, a kiesi, az iskola reánk van bízva. Legyünk rajta, hogy megújuljon, aminek megújulnia kell és maradjon, ami jó. Azután pedig: akié az iskola, azé a jövő.

Csak egy valami ne legyen iskoláinkban nagyon kopott: a — nádpálcza.

Cenner Lajos.

Ha a gép rossz, ezek kutassák hol van a hiba hol kell javítani vagy újat csinálni mert ha ez nem történik meg, akkor a baj csak nagyobbodni fog. Ha az előlülő masinisták nem tudják hol a baj, kérdezzék csak meg a tapasztalt munkásokat — pedig elég van — talán azok fogják tudni.

Szükséges, hogy a tanuló gyermek ne egyszerre legyen komoly munkára kényszerítve, ne olyan szűkre legyen kiszabva szabad ideje; száraz tantárgyakkal ne gyötörtessék.

Azért nem azt mondom hogy a tantervben fölvevett tantárgyak szárazak, s gyötörő tantárgyak volnának, hanem azért, mert szárazon kénytelenek vagyunk előadni. Tudjuk azt, hogy a kis gyermek egész napon át egy darab fával, kis agyaggal stb. eljátszik úgy, hogy öröm rá nézni milyen jól érzi magát játéka mellett. Ha nekünk ilyen játszó terméink volnának, ah! akkor nemesak a testet meg-edzeni, hanem a lelket is emberhez méltón kiművelni képesek lennénk.

Addig, a ki akar tarokkózék, én dolgozni fogok, hogy gyermekeim játszva tanulhassanak.

Visnyói Bi-Elek.

Hozzászólások a fegyelemtartás és osztályozás kérdéséhez.

III.

Miként lehetne a fegyelemtartás nehézségeit megszüntetni?

A fegyelem és fegyelmezetségre oly nagy szükség van a társadalom, iskola és családban, hogy ennek hiánya nélkül, képes volna az egész világrend felbomlani.

De ha a természet nagyszerűségét s az abban mindenki által felismerhető és esodálandó rendet tekintjük — melynek fegyelemben tartását az ég és föld ura vezeti; be kell ismernünk, hogy ott szinte a legnagyobb zürzavar támadhatna, ha megtagadhatnák az erők, — a mindenség Úra iránti engedelmességét.

Hogy a társadalom fegyelemhez szokjék, erre őt az iskola és család van hivatva előkészíteni. A fegyelemhez való szoktatásnak két fő módja van, és pedig: egyik az ugynevezett katonai szigor a legnagyobb komolysággal párosulva; a másik az atyai szeretetből kiinduló nyájasan eszközölt fegyelem fenntartás.

Nézzük e két mód között, melyik felel meg inkább iskoláinkban?

Én csak kétféle tanulókat különböztetek meg; jó szülők gyermekeit, kiknél a házi nevelés példás; itt a szülői szeretet az ebből kifolyó szigorral tartja fenn a családi fegyelmet. Rossz szülők gyermekeit, hol vagy a túlelkényeztetés, vagy a durva bánásmód elhibázta a családi nevelést.

Most — ha a jó szülő gyermeke azt a szeretetteljes bánásmódot, melyben otthon részesült hol botot talán soha sem ismert, az iskolában is feltalálja, — szíve mindig nemesbbé lesz, mert a szülői háztól reátapadt zománcot nem koptatja le

rőla — a netaláni ellenkező nevelési rendszer. De ha látja, az ő szerinte talán embertelen bánásmódot, — társai iránt, — az iskola többé nem lesz oly kedves neki, mint otthona, — hanem az iránt idegenséggel fog viseltetni.

Ha pedig, az erkölesileg rossz szülő gyermeke lépi át az iskolaküszöböt s itt gyenge szíve, a szeretetteljes bánásmód által, felismeri azon nagy különbséget, mely otthona és iskolája közt létezik: okvetlen kell hogy szeretettel viszonzozza a tanító szeretetét, már csak azért is, hogy egy pár boldog órát szerez neki addig, míg az iskola falai közt van. És készségesen fog meghajolni a tanító rendelete előtt.

Míg ha oly iskolába lép, hol a bot és kemény bánásmód, csak oly otthonos mint a szülői háznál, ugy a máris elkecseregett szív megkérgesedik és dacossá lesz. Ilyenek pedig csak az iskola salakját szaporítják, kik rendesen a jobb szülők gyermekeit is, az erkölesiség hanyatlásán magukkal rántják.

A fentebbiekből csak azt akarom kimutatni, hogy melyik nevelési rendszerrel lehet nagyobb és biztosabb célt általánosságban elérni. Mert a fentti tétel megvilágosításához az okvetlenül szükséges.

Hogy e szerint a bot káros vagy hasznos e az iskolában azt egy későbbi cikk fogja körül írni. Most maradjunk a fegyelem javításánál.

Mivel a fegyelmezetlenség okait előbbi cikkemben első sorban a tanítóknak kerestem, a megszüntethető okok is első sorban csakis ötőlük származhatnak. Ha az iskoláért felelős a tanító, ugy a tanítókért felelősek a képezdék.

Fegyelmet csak az bir fenntartani, ki maga is fegyelemhez van szoktatva. Minél vallásosabb valaki, annál inkább meghajol a fegyelmezés alatt; mert a vallásos egyén nem csak Istentől indul ki, de annak útján is halad.

Ennélfogva első esetben a képezdék nevelési rendszerét kell megváltoztatni és azokat kivétel nélkül a szigorú vallásosság elvére fektetni. Ezt pedig úgy értem, hogy ne csak a hittanár legyen vallásos, ki a hittant és erkölesöt tanítja és hirdeti; de a képezde összes tanárikarát a vallásosság és Isten iránti szeretet hassa át. Következésképen az összes tantárgyak tanítását ahol csak lehet, mindenütt a vallásos szellem hassa át. Ennélfogva azt összeférhetetlenségnek tartom, hogy talán valaki képezdei tanár, vagy bármily intézet tanára vagy tanítója legyen és egyszersmind szabadkőműves is.

A tanári-kar és növendékek, egy családot, még pedig szerető családot képezzenek, hol a fegyelem fenntartás a valódi keresztényi szeretet elvéből induljon ki. A leendő tanító legyen nevelve úgy, hogy tudománya mellett, alázattal teljes tiszta szívet, Istenbeni erős hitet, az emberiség iránti jóindulatot, és ami nélkül csak nyűg lehet az iskola — pálya iránti lángoló buzgalmat hozzon magával. Ezen kívül tudjon tünni és haragját minden körülmények közt mérsékelni. Az ilyen tanító most már ezeket tartsa szem előtt. Terv nélküli munka mit sem ér. Minél tökéletesebb a terv, annál pontosabb a munka. A tanító olyan mint egy hadvezér: ennek egy jó

haditerv — annak egy jó tanterv biztosítja a győzelmet. Ha a katona észre veszi, hogy vezére haboz, ide oda kapkod, teendőivel nincs tisztában; felebvalója iránt bizalmatlanná lesz. A fegyelem fenntartás a csapatnál ekkor már megnehezül. Így van ez az iskolában is. Nem ajánlhatom tehát eléggé, a tanterv pontos elkészítését, a tananyag rendes felosztását és annak pontos keresztülvitelét. Ezáltal mintegy erkölcsi fölényt gyakorlunk növendékeink felett.

Osztott és osztatlan iskola fegyelmének fenntartása közt a különbség igen nagy. Ezt ugyhiszem mindenki elismeri. De mind a kettőnél elengedhetetlen feltétel a folytonos foglalkoztatás. Ekkor nincs idő a csintalanságra. Különösen súlyt fektessünk tehát a magány foglalkoztatásra. Leírás, számtani gyakorlat, rajz stb. mind figyelmetkeltő foglalkozást nyújt. Ami a torna a szabadban, az az ütenyírás az iskolában, vagy a karbani olvasás, megszakításokkal. Ezek mind a fegyelmezettségre szoktatják növendékeinket.

Ezt azonban csak ott lehet elérni, hol nincs taneszközhány. Különösen a népesebb iskoláknak egész veszedelme ez a körülmény. Azért minden áron hassunk oda, hogy ezekben tanítványaink hiányt ne szenvedjenek. A módosabbakat ha kell, iskolaszéki kényszer útján is kötelezzük ezek beszerzésére. A szegényebbeknek a hiányt az iskolai könyvtárból pótoljuk. Ha ez nem lehetséges, forduljunk a társadalomhoz, mely a szeretetteljes szavak előtt sohasem szokta füleit bedugni.

A tanulók a folytonos munkát azonban csak akkor teljesítik pontosan, ha látják, hogy az naponkint tőlök számon kérik; azért egy nap se muljék el felettünk a nélkül, hogy ne tudnók mit tettek tanulónk?

A fegyelem folytonos fenntartását nagyban előmozdítja a tanító magatartása. Ha gyakrabban meglepi tanulóit a hivatalos óra előtt, csak úgy ismerheti fel leginkább az iskola részeit, kik iránt azután nyomba teljes szigorral lépünk fel, ha látjuk hogy atyai tanácsunk eredménytelen.

A társalgást jelenlétünkben soha sem engedjük meg; de még azt sem, hogy valamelyik a szükséges néma jeladás nélkül, kérdezhessen vagy jelenthessen valamit.

Különösen az iskolából távozáskor szokott zavar és láрма támadni, ennek is vegyük elejét; mert a tanulónak — szerintem bármily kedvence is legyen a tanítónak — meg nem engedhető, hogy az társai előtt mintegy fitogtassa kiválóságát — mert ilyenekből származnak a nagyon is elkényeztetett tanulók.

Az utczára szinte terjeszszük ki figyelmünket. Városban, falun egyaránt vigyázók felügyelete alatt, példás rendbe mehetnének haza a tanulók. Mert igen kinos hatást tesz az emberre, ha látja, — hogy némely iskolából mint a méhraj, minden rend nélkül — óriási lármával, egyik a másikat meglökte tör ki, a haza reménysege. A fegyelemtartásnak nem szabad — hogy csak az iskola falai közé szoríttassék. Ki kell annak terjedni: utca, templom, sőt még a játszó terekre is.

Egy tanítóra talán a legnehezebb feladat, a világ gondjaival szakítani akkor, ha az iskola küszöbét átlépi; aki erre nem képes, az szórakozott. Szórakozott tanító pedig fegyelmet soha sem bír fentartani. Azért magunkat a legnagyobb emberek sorába iparkodjunk helyezni akkor, midőn legyőzzük önmagunkat; tudom én azt, hogy sok keserűség, fájdalom, anyagi gondok stb. marják a tanító szívét, azonban ha a legszebb és legnemesbb pálya követelményeinek híven akar megfelelni, az iskolaküszöbe legyen azon fal, mely őt a világtól a tanidőre elválasztja.

És ha akad itt ott, ki gyengeségből megfledkezne a reá bizott nagy felelősségről s a tanidőt meggondolatlanul saját énjére használná el, kérem hát tegye le azt a könyvet vagy levelet, mert sokat érthet evvel önmagának, egyszeri botlásért hanyag tanítónak kiálthatják ki. De árt kartársainak is, a mennyiben fegyelmetlen tanulókat ad át iskolájából. És árt a társadalomnak az elrontott jövő reményeivel.

A jó iskolai fegyelem fenntartását nagyban elősegíti még a szeretetteljes bánásmód, mely az erkölcsileg rossz szívet is meglágyíthatja, és ez nyilvános erkölcsi érdemsorozat. Egykor, egy jeles tanító iskolájában jártam, hol a falon arany, ezüst és fekete papírral bevont fatáblán, látható volt a tanulók magaviselete. Aranyoson voltak a példás, ezüstön a jó és a feketén a rossz magaviseletűek nevei. Gyerekségnek látszik az egész, de nem az volt. A verést, bezárást szívesebben tűrtük volna, mint hogy nevünk a feketére kerüljön, hol azt minden iskolalátogató olvashatta és oda jutás esetén, minden áron iparkodtunk jók lenni s ha elhagyhattuk azt nagy sokára, ez volt a mi legnagyobb örömünk. Még egy van mit nem ajánlhatók eléggé kartársainknak, ez a minden körülmények közti igazságosság, nem tekintve sem fel, sem le, sem rangot, sem vagyont, a vagy talán jobb tehetséget. Ez a pártatlanság óvja meg a legnagyobb tekintélyt. A tanító tetteit senki sem bírálja meg jobban és igazságosabban, mint épen a tanuló.

Ezen módok azok, melyek a tanító kezében lehetnek, melylyel a fegyelem fenntartást igen megkönnyítheti.

Az nagyon helyes feltevés, hogy „a tanító az iskola lelke”; de legjobban igyekezete is hajótörést szenvedhet, ha az iskolaszék, vagy egyes tagjai ferde fogalommal bírnak az iskola és tanító iránt. Hányszor esik meg, hogy a tanító büntet igazságosan és jön a szülő nagy garral, hogy a tanítót megegye. Van-e ilyenkor mindenhol oly igazságos iskolaszék, mely az ilyen elbizakodott kényes szülőt szigoruan megrója, sőt ha jónak látja meg is büntesse? Különösen ha a támadást a tanító ellen az iskolában produkálta, a mely körülmény a tekintélynek igen árt!

Azért az iskolaszék tagjai ne csak tanúgy, de különösen iskolabarátok legyenek; kik iskolai dologban minden körülmények közt a szülőkkel szemben — minden megtámadás ellen — kötelességöknek tartásuk a tanító védelmére kelni. Egyszersmind elismerni az ő szakszerűségét és minden tanúgyi dologban az ő tanácsát kikérni.

Iskolának előcsarnoka a szülői ház. Az itten kapott gyermeki benyomások nagyban befolyanak a fegyelem fenntartására.

Azon szülő, ki ismeri és becsüli azon intézet czélját, hol az ő legdrágább kincsének jövőjét alapítják meg; az ő szívében rejlő tisztelet és szeretetet, a gyermek szívébe is iparkodik beoltani, sőt a tanító iránti engedelmségre oktatja, sőt kötelezi is. Azon szülő azonban, kit a ferde társadalmi nézetek megvakítottak, nyügnék tartja az iskolát, hol az ő szülői jogaiba avatkoznak; ha az ily szülő még a műveltek közé is számítja magát, egész veszedelme az iskolának. Falun még csak megjárja az ily állapot; mert ott gyakrabban érintkezhetni a szülőkkel, így könnyebben kinálkozik mód, hogy őket a tanító balvéleményökből kigyógyítsa; de városban egész másképp van! Itt csak a beiratás és vizsgán, vagy még akkor sem találkozik iskola szülővel. Itt a munka sokkal nehezebb. Ha azonban a hirlap irodalom kezébe fogja venni a tanítói tekintély emelését és az állás nagy horderejét tudni fogja méltányolni, úgy a városi szülő is majd másképp fog gondolkodni az iskoláról. Erősbödni fog a tanító iránti tisztelet és becsülés, egyzersmind erősbödni fog a meglazult fegyelem.

Ritka városi ember, ki ujságot ne olvasson: és minél népiesebb a lap stílje annál inkább kedvelt, annál inkább olvasott. Ilyenek van meg a legszebb hivatása, családot összefűzni az iskolával. Hová nem hathat el a tanító, oda elér a betű és megteszi kötelességét! Igen, tisztelt hirlapíró urak! csak egy kis hazafias kötelességet kérnek tőletek a nemzet napszámosságai és az nem más mint az: hogy minél gyakrabban hangoztassátok a tanító és iskola fentességét.

Ha ezt megteszi a hirlapirodalom, akkor megváltozik a ferde társadalmi nézet is, vele együtt emelkedni fog a tanítói tekintély s nem fogja senki vakmerő gondolatnak találni hogy egy tanítóból, tanfelügyelő, képviselő, képezdei tanár, vagy tiszt lehessen. És ezen változás hatása ki fog terjedni még pedig nagyban az iskolára, mert a szülő egész más szemüvegen fogja nézni azt a tanítót, kit még most sokhelyen csak fizetett szolgának tartanak.

Még van egy, még pedig fő megjegyzésem. Vallástalan hitetlen szülőknek gyermekei is, rossz ferde nevelésben részesülnek; ezek azok a durezás, daczos és engedetlenek. Társadalom és szülőház, vissza azért a vallás és erkölcs útjára! Keresitek a módot? ott vannak a vallásos társulatok a körök és egyletek. Tömörüljétek! Ezeknek vezetőit nem a nyervágy, vagy az üzleti szellem vezeti; hanem az emberiség iránt táplált legszentebb érzetek. Itt megtanulhatjátok miként kell keresztényi módon nevelni gyermekeiteket, és erre nagy szükség van, mert a rosszul nevelt gyermek, nem csak az iskolának, de a szülőknek is átká. De annál nagyobb áldás mind a kettőre nézve a keresztényi szellemben nevelt. Azonban ha azt mindenhol el akarjuk érni, akkor félre a felekezetenélküli, vagy jobban mondva közös iskolákkal is; mert lehetetlen, hogy ott úgy ápolathassék a hit virága, mint azon iskolákban hol a tanári vagy tanítói kart

és tanulókat egy hit, egy vallás és egy közös eredmény tartja össze. Csakis a felekezeti iskola felülhet meg tisztán azon czélra, mit az emberiség nyugalma és boldogsága megkíván.

Egész Európa közös iskolája példa rá, hogy ez lett szülője a hitetlenség és fegyelmeztetlenségnek; megrontván a társadalmat alapjában; megrendítvén az emberiséget — legnagyobb kincsében: hitében.

Szokoly István.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

— **Rózsavölgyi és Társa** es. és kir. udvari zeneműkereskedésében Budapesten megjelentek a következő szép zeneművek: **Eredeti magyar népdalok.** Szövegét írta Pósa Lajos. Zenéjét szerző Dankó Pista, zongorára alkalmazta Erdélyi Sándor. III. füzet, 7 dal, ára 1 frt 20 kr. — **Négy kedvelt népdal,** énekhangra zongorakísérettel alkalmazta Kolozsvári Gyula. Ára 90 kr. — **Rudolf koronaherezegünknek magyar gyászindulója.** Zongorára írta O'Donnell grófné szül. Tarnóczy Malvina. — **Legujabbak:** „Az én nótáim“ esárdás Berényi Lajostól. Ára 1 frt. — „Ez is“ esárdás Nagy Zoltántól. Ára 80 kr. — **4 eredeti magyar dal.** Szerző Murka Mendus. szövegét írta Pósa Lajos, zongorára alkalmazta Erdélyi Sándor. Ára 80 kr. — **Magyar dalok és népdalok** énekhangra zongorakísérettel: 9. és 10. szám. „Erdők mezők...“ „Eger felől jön egy üveghintő.“ Ára 50 kr.

VEGYESEK.

Budapesti katolikus kör. A fővárosi katolikusok tömörülésének ügye örvendetes stádiumba lépett, a mennyiben ennek fő faktora a f. v. kath. kör nemrég megalakulva, már meg is kezdte működését. Hála ezért ama nemes férfiaknak, a kik a szunyadó szikrát lánggra lobbantották s a következetesen sorakozásunk ellen épített akadályokat legyőzték! Ismert dolog, hogy a felekezetiesség mumusként van oda állítva, pedig a kik e must pingálják, ravaszságukat rejtik mögéje; hisz bizonyos felebarátaink, a kik mákszemnyi szerénység nélkül a tudományokat felekezeti monopoliumkép maguknak vindikálják, csak azért igyekeztek a kath. intelligenciában a vallási ügyek iránti érzéket felekezeti s hitünket minden téren piszkító irodalmi munkásságuk által megbénítani, hogy saját maguk szervezkedjenek s mint a szellemi szabadság hordnokai a világot okkupálják. A katolicismus nem nézi féltékeny szemmel a felekezetek vallás-erkölcsi igyekvéseit, de a léte ellen támasztott akcióval, hogy szembe nézzen, ez kötelessége. — E mozgalom megindításáért **Lévay Imrénének,** a IV. ker. gimnázium érdemes igazgatójának őszinte hálával tartozik a fővárosi kath. közönsége. Isten óvja és gyarapítsa a katolikusok szervezkedését!

Budapest főváros új tanfelügyelője. A vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter dr. **Veregy Károlyt,** Abauj-Torna vármegye kir.

tanfelügyelőjét, eddigi végleges minőségében, Budapest fővárosba helyezte át. — Dr. Verédy a „Paedagogiai Encyclopaedia“ cz. mű jeles szerzője; akik ismerik, dicsérik és méltónak mondják az ország első tanfelügyelői állására.

Tóth József Pestmegye kir. tanfelügyelője, a megye közig. bizottságának f. hó 14-én tartott ülésén, kellően indokolt és következő fontos indítványokat tett: Minden iskolai év elejére vagyis szept. hó 1-én minden iskolaszék részéről bejelentendő lesz a megye kir. tanfelügyelőségéhez, akár közvetve az előjáróság útján, akár közvetlenül, 1. hogy az iskola évet (falu helyen) folytonosságban legalább is 8 hónapig tartván, melyik hónap hány a dikától számítják e 8 hónapot (estleg a 9 vagy 10 hónapot)? 2. hogy a népoktatási törvény 53-ik §-ának kedvezményét igénybe öhajtják-e venni a 4 éven át iskolába rendszeren járó 10 éves mult gyermekekre nézve? 3. hogy az így elbocsátott gyermekekkel, melyik hónap hányadik napján (körülbelül) tartják az exament? 4. hogy az egész 8 (illetőleg 9 vagy 10) hónapig járókkal, melyik hónap hányadikán (körülbelül) lesz az examen? 5. hogy az ismétlő iskolások, mely időtől meddig járnak az iskolába és mely napokon hány óráig taníttatnak? — A bizottság elfogadta az indítványt és annak keresztülvitele iránt már ez iskolai évre nézve intézkedett. Együttal megkeresi e tekintetben az egyházi hatóságokat, hogy az együttműködés meg ne zavartassék. Az egyh. hatóságok nem fognak akadályt gördíteni ezen határozat elé, mert jól tudják, hogy a falusi gyermekek legalább 8 hónapig való rendszer és pontos iskoláztatása okvetlenül szükséges. Természetes, hogy oly helyeken, hol valamennyi gyermek 8. 9. v. 10. hónapig iskoláztatik, ott e hosszabb szorgalmi időnek megrövidítése e határozat intenciójában nem foglaltatik.

A IV. egyetemes tanitógyűlés nem fog ez idén megtartatni, 1890. évre halasztották. A végrehajtó bizottság ugyanis e napokban Lakits Vendel elnöklete alatt gyűlést tartott, melyen az elnökség részéről Somlyai József titkár jelentette, hogy rövid pár hét alatt 10 tanító-egyesületől érkezett megkeresés az elnökséghez a IV. egyet. tanitógyűlés rendezése iránt; e 10 egyesület közül hét (az ungmegyei, győrvidéki, pécsi, szabolcsmegyei, veszprém m. izr., bihar- és ugoesa-megyei) még a jelen évben kívánja az egyetemes gyűlés megtartását, míg három, u. m.: a népnevelők budapesti egyesülete, a budai tanító-egylet s a csongrádm. tantestület a jövő 1890. évre kívánják azt halasztatni. A gyűlés több tárgyairól a tanító nyugdíjtörvény revizióját, a tanító fizetések rendezését, a tanterv módosítását, a tanítóképzés és tanfelügyelet újjászervezését stb. kívánják kiűzetni. A jelentés meghallgatása után György Aladár szólalt fel és amellet érvelt, hogy ezéltévesztett dolog lenne az e. gyűlést már a jelen évben tartani meg. Indítványát, hogy az egyetemes t. gyűlés elhalasztassék és ez idén csupán végrehajtó bizottsági nagygyűlés tartassék hosszabb vita után elfogadták és megbízták az elnökséget, hogy a jelzett értelemben

minél előbb bocsássa ki a fölhívást A végrehajtó bizottsági nagygyűlés Szt.-István napján fog tartatni.

Erdekes jellemzés. Vasmegeyei olvasóink figyelmébe ajánljuk a következő sorokat a megye új tanfelügyelőjéről, Rill Józsefről: „Rill kimélet nélkül korholta a kormányt, ostorozta a minisztert, piszkolta, gyalázta a közoktatás politikáját, fellépett országgyűlési képviselőnek; azután szépen meghunyászkodott, mikor látta, hogy ez használ, simult, lett végtére a bösz oroszlanból szelid báránka; minél jobban szelidült, annál jobban dédelgették, megvásárolták a tollát a „Néptanítók Lapja“ részére, végtére tanfelügyelő lett.“ Ezt nem mi, hanem t. laptársunk a győri Tanítóbarát írja, azon alkalomból, hogy Rill kinevezetésekor oly nagy lármát csaptak.

Freppel püspök az iskolák elkereszténytelenítéséről hosszabb beszédet intézett az egyházmegyejebeli kath. tanítók azon küldöttsége előtt, mely a végből járt nála, hogy megköszönje az egyháznak a francia képviselőház február havi egyik ülésében a kath. tanítók védelmére tartott nagyhatású beszédét. Az ékesszóló püspök kiemelte, hogy a kath. főpásztor szívéhez a klerus után a tanítók állanak legközelebb, kik csak olyan felesküdtöt szolgálai az egyháznak, mint amazok. Azon szomorú irányzatban, hogy az istentelen kormányok erőnek erejével közösitik el a kath. iskolákat, két rendbeli örvedetes jelenséget is talál: 1) a katolikusok nagyobb kitartásra és áldozatkészségre ösztönözötnek, melynek jó gyümölesei máris föltalálhatók széles Franciaországban; 2) siettetik a kimaradhatlan átalakulás korszaka, mely kérelhetlenül sepril el a gonoszok légvárait s állítja helyre az egyház idevonatkozó jogait. Mert — végzé — az egyház nem csak szorosb értelmébeni benső jököre, de minden hozzátartozó jogában isteni eredetű és épen ezért azok el nem enyészhetők s érvényesülniök kell.

Lichtenstein hg indítványa a hitvallásos iskolák érdekében szóba jött az osztrák képviselőházban a közoktatásügyi tőrza költségvetésénél amidőn azt maga az indítványozó magyarázta és erős érvekkel indokolta. G a u t s c h miniszter válaszában mindenről beszélt, de kártyái közé nem engedett pillantást vetni. A népiskolai törvényt — úgymond — változtatandónak tartja, még pedig nem csak egy irányban. A népiskolához két nagy feladatot fűznek: a tanítást és a nevelést. Különösen a nevelés tekintetében szükséges még a javítás. E kérdést különben egy napon elő fogja terjeszteni a háznak s akkor ö. mint közoktatási miniszter, tekintet nélkül fogja meggyőződését kifejezni. Meg fogja védeni az államnak az iskolát illető jogát s azt fogja követelni az iskolától, a mit követelnie kell az áltamnak, az általános és legjobb népoktatást. Mint jó barát fogja képviselni e házban az iskolát, tekintet nélkül arra, hogy micsoda következménye lesz ennek állására. Kíváncsiak vagyunk a továbbiakra.

Tanügyi tájékoztató. Römer Flóris kanonok és kiváló tudós, a régészeti tudományok egyik úttörője, kit nemcsak itthon, hanem külföldön is méltányoltak, meghalt Nagyváradon életének 74. évében. — Ugyancsak elhunyt Schmidt Endre érsekújvári tanító életének 58-ik évében. Requiescant in pace. — **A Jézus sz. gyermekéje** művének

magyarországi igazgatójává ő Eminenciája a bibornok-hercegprimás dr. Fehér Gyula plébánost, aligazgatóvá pedig Számord Ignác s. Ielkészt nevezte ki, miután Lováky Antal csolnoki plébánost a szent mű körül 10 éven át szerzett érdemeinek elismerése mellett felmentette. — Az új igazgatók bizonyára a legnagyobb buzgósággal fogják teljesíteni a sz. gyermekség művét, miben a ft. Ielkészkedő papság kétségen kívül segítségökre leend.

Szerkesztői telefon.

Pozsonyba : Mihelyt megkerítjük, azonnal elküldjük. — **Zomborba** : Szintén. Üdvözet. — **Nagyszombatba** : Megkaptuk mi is. Viszonüdvözet. — **F. J.** Jelenleg nem vagyunk azon helyzetben, hogy határozott választ adjunk Legközelebb meglesz. — **X.** Tőle kitelik. De azért annál edesebb lenne a tiltott gyümölcs, ha egyáltalán megtehetné. Mert akkor . . . . .! — **T. J.** Köszönjük a megtisztelő figyelmet. Máskor is nagyon szívesen látjuk. — **K. J.** Nec nominetur. — **M.** Szép rózsákkal beültetett kertek ki ne kedvelne? Örömet.

Verhovay Gyula

kitűnő műve

„AZ ÁLARCZ KORSZAKA“

kapható a „Népnevelő“ kiadóhivatalában. — 1 frt 10 kr. beküldése után bérmentve küldetik meg.

Weisz Frigyesnél

Budapest, IV. ker. Kecskeméti-utca 12. sz.

kaphatók:

Pöllath első sz. áldozási emléképecskék magyar szöveggel 100 darab 1 frt; ugyanezek kék szegélyű papírra ragasztva 100 db 3 frt, finom színyomatu képpel 100 darab 4 frt.

Ifj. NAGEL OTTO

könyvkereskedése Budapest, Muzeum-körut, a nemzeti színház bérházában.

Ismeretterjesztő művek.

Tafferner Béla. A szín és színharmonia . . .	2.50
Tagányi. Az országos levéltárban levő magyar család némes oklevelek jegyzéke . . .	1.—
Az egyenletek megfejtése. Irta Schwarz Mór	—40
Theokritos idylljei és a görög s római idyll. Tanulmány. Irta Baszel A.	1.70
Ribényi A. A külföld szónokai. 2 kötet . . .	7.20
Magyar posta-évkönyv az 1885. évre. Kis kiadás. Szerkesztette Böszörményi Kálmán . . .	1.—
Ugyanaz. Nagy kiadás . . .	2.—
Postakezelési kézikönyv. Második tetemesen bővített és javított kiadás. Szerkesztette Böszörményi Kálmán . . .	3.—
Vezérfonal a postatiszti és postakiadói vizsgálóhoz. Szerkesztette Böszörményi Kálmán . . .	—40
Bel- és külföldi postatarifák. Szerkesztette Böszörményi Kálmán . . .	1.50
Postai iránytan és mintatár. Vezérfkönyv a postai hivatalos iratok minden nemének szerkesztésére és a postai irodai szolgálat ismertetésére, megfelelő mintákkal. Irta Pál Imre	1.50

Gazdasági és állategészségügyi művek.

Népszerű oktatás a fatenyésztésben. 34 ábrával. Irta Dezső Miklós. Ára . . .	—80
A dohánytermelés vezérfonala. Irta lovag Kleberg Oswald . . .	1.—
Magyar gazdák évkönyve 1888. Szerk. Kormos Alfréd és Kende Zsigmond. Ára vászonkötésben . . .	1.20
Háziállatok okszzerű táplálása. Kules a takarmányfélék emészthető tápanyagtartalmának kiszámításához. Dr. Wolff Emil nyomán kidolgozta K. Ruffy Pál. Ára . . .	—65
Magyar mezei gazdák érdekeire vonatkozó törvényeket és miniszteri rendeleteket ismertető gyakorlati kézikönyv. Kimerítő betűrendes tárgymutatóval ellátva. Szerk. Merényi Dezső. Vász. k. . .	3.40

Az itt elősoroltakon kívül valamennyi iskola- és más könyv általam jutányos áron beszerezhető. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

Kimerítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve

Budapest, 1889. Nyomatott a „Hunyadi Mátyás“ intézetben.

WATERBURY-

Remontoir zsebóra á 650, Remontoir chronom. á 925.

Ébresztő-órák különféle árban.

A világ legjobb órái.

Tokjaik, ély-czűstből, mindig fehérek maradnak; járásuk pontos, szerkezetük tartós, külsejük csinos.

3 évi kezességgel adatkak el

a magyarországi főraktár és javítóműhely által

HOTTELMANN A. Budapesten

főraktár:

fióküzlet:

V., vaczi-körut 28/I. szám a. IV., koronaherczeg-utca 5.

Nagy választékos raktár japán és china-árakban.

Kitűnő tea.

A m. é. okt. hó 8-án megrendelt „Waterbury-remontoir-zsebórával“ tökéletesen meg vagyok elégedve és így nyugodt lélekkel mindenkinek ajánlhatom. Tisztelettel Lajos-Komárom, 1888. aug. 19-én. **Knezevich József**, plébános.